

TEZA:

Zwrot sprawy do rzecznika dyscyplinarnego do uzupełnienia dochodzenia następuje tylko wyjątkowo. Aby zwrot sprawy był dopuszczalny, należy ustalić wystąpienie istotnych braków postępowania, tj. takich, które stanowią przeszkodę w dokonaniu ustaleń odpowiadających prawdzie.

WO- 80/21

POSTANOWIENIE

z dnia 28 lipca 2022 r.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie

w składzie:

Przewodniczący: SWSD Krzysztof Górecki

Sędziowie: SWSD Katarzyna Drożdż-Najbor /sprawozdawca/
SWSD Leszek Krupa

Protokolant: Justyna Kosińska

po rozpoznaniu w dniu 28 lipca 2022 r. na posiedzeniu sprawy z wniosku radcy prawnego P. K. o przekazanie sprawy w trybie art. 344a k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych rzecznikowi dyscyplinarnemu celem uzupełnienia dochodzenia

postanawia

nie uwzględnić wniosku strony o zwrot sprawy do rzecznika dyscyplinarnego celem uzupełnienia dochodzenia

Uzasadnienie

W dniu 24 czerwca 2021 r. Obwiniony P. K. reprezentowany wówczas przez obrońcę złożył wniosek w trybie art. 344a k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych o przekazanie sprawy Rzecznikowi Dyscyplinarnemu celem uzupełnienia dochodzenia, podtrzymany pismami z dnia 28 marca 2022 r. (oraz częściowo z dnia 28 maja 2022 r).

We wniosku z dnia 24 czerwca 2021 r. Obwiniony wskazał na:

1) uchybienia procesowe w postaci:

- a) braku pouczenia obwinionego o jego podstawowych uprawnieniach w toku dochodzenia (art. 1 k.p.k.),
- b) braku uwzględnienia wniosku radcy prawnego o umożliwienie mu zapoznania się z aktami sprawy (art. 156 § 1 k.p.k.), w tym końcowego zaznajomienia się z materiałami postępowania (art. 321 § 1 k.p.k.),
- c) brak poinformowania radcy prawnego o zamknięciu dochodzenia w sprawie (art. 321 § 1 k.p.k.),
- d) brak podjęcia czynności procesowych mających na celu ujawnienie pokrzywdzonych (art. 297 § 1 pkt 4 k.p.k.),

2) uchybienia dowodowe w postaci:

- a) nieprzeprowadzenie czynności dowodowych wnioskowanych przez pokrzywdzoną K. R.,
- b) nieprzeprowadzenie czynności przesłuchania pokrzywdzonych,
- c) uniemożliwienie obwinionym zainicjowania jakichkolwiek czynności dowodowych.

Z kolei we wniosku z dnia 28 marca 2022 r. Obwiniony podniósł dodatkowe uchybienia, tj.:

1) uchybienia procesowe w postaci:

(...)

- d) dopuszczenie dowodu z dokumentów zawierających treści objęte tajemnicą zawodową radcy prawnego, pomimo wyraźnego zakazu dowodowego w tym zakresie (art. 180 § 2 k.p.k. w zw. z art. 226 k.p.k.) i jednocześnie przy braku decyzji procesowej o zwolnieniu z w/wym. tajemnicy,
- e) dopuszczenie dowodu z przesłuchania w charakterze świadków E. J. oraz K. R. wbrew wyraźnemu zakazowi dowodowemu w tym zakresie (art. 180 § 2 k.p.k.) i jednocześnie przy braku decyzji procesowej o zwolnieniu z w/wym. tajemnicy,
- f) istotnych braków formalnych wniosku o ukaranie (§ 24 ust. 1 pkt 1, § 24 ust. 5 i 6 Uchwały Nr 98/ IX/2015 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 11 września 2015 r. w sprawie zasad działania Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego, rzeczników dyscyplinarnych, a także ich zastępców oraz trybu i sposobu wyboru zastępców Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego i zastępców rzeczników dyscyplinarnych.

Pozostałe uchybienia procesowe wskazane we wniosku z dnia 28 marca 2022 r. oraz ich uzasadnienie jest tożsame z podniesionymi przez Obwinionego uchybieniami w poprzednim wniosku, tj. z dnia 24 czerwca 2021 r.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny KIRP ustalił i zważył, co następuje:

Wniosek Obwinionego o zwrot sprawy do rzecznika dyscyplinarnego celem uzupełnienia dochodzenia nie zasługuje na uwzględnienie z niżej wskazanych powodów.

Na wstępie, z uwagi na rodzaj podniesionych przez Obwinionego zarzutów, zasadne jest wskazanie jakie przesłanki leżą u podstaw zwrotu sprawy do postępowania przed rzecznikiem dyscyplinarnym w myśl art. 344a k.p.k. stosowanego odpowiednio na mocy art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych.

Zwrot sprawy jest możliwy wówczas, gdy kumulatywnie spełnione zostaną następujące przesłanki:

- 1) stwierdzono istotne braki postępowania przygotowawczego (dochodzenia),
- 2) usunięcie przez sąd braków postępowania powodowałoby znaczne trudności, zwłaszcza, gdy dotyczą one poszukiwania dowodów,
- 3) w sprawie nie doszło do rozpoczęcia rozprawy głównej (postępowania przed sądem dyscyplinarnym).

Zatem zwrot sprawy do uzupełnienia postępowania następuje tylko wyjątkowo (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2005 r.). Aby zwrot sprawy był dopuszczalny, należy w pierwszej kolejności ustalić wystąpienie istotnych braków postępowania. W doktrynie wskazuje się, że za istotne braki należy uznać te braki, które stanowią przeszkodę w dokonaniu ustaleń odpowiadających prawdzie (K. Eichstaedt (w:) Kodeks postępowania karnego. Komentarz, D. Święcki (red.), Warszawa 2018, komentarz do art. 344a KPK). Z istotnymi brakami postępowania przygotowawczego mamy do czynienia wówczas, gdy bez ich usunięcia nie jest możliwe przeprowadzenie postępowania sadowego, względnie nie jest możliwe przeprowadzenie go w rozsądnym terminie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2014 roku, SNO 37/13). Dodatkowo stwierdzenie zaistnienia istotnego braku postępowania przygotowawczego, nawet gdyby rzeczywiście zaistniało, nie jest wystarczające do zwrotu sprawy do uzupełnienia śledztwa. Ustawodawca wymaga bowiem w art. 344a § 1 KPK, aby uzupełnienie owego braku przez sąd powodowało znaczne trudności (postanowienie SN z dnia 20 maja 2019 r., VI KZ 7/19).

Odnosząc się zaś do podniesionych uchybień, wskazać należy jak poniżej.

Ad. 1a - braku pouczenia obwinionego o jego podstawowych uprawnieniach w toku dochodzenia

Obrona wskazuje na treść pouczenia zawartego w postanowieniu o przedstawieniu zarzutów /k. 397 akt sprawy, Tom II/, zdając się nie dostrzegać faktu, iż Obwiniony w dniu 2 kwietnia 2021 r. otrzymał Pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach obwinionego w postępowaniu dyscyplinarnym, które podpisał własnoręcznie /k. 398/. Dodatkowo należy zaznaczyć, że informacja o tym, iż Obwiniony został właściwie pouczony znajduje się również w treści samego Protokołu z przesłuchania Obwinionego z dnia 2 kwietnia 2021 r. /vide k. 399/.

Ad. 1b - brak uwzględnienia wniosku o umożliwienie zapoznania się z aktami sprawy, w tym końcowego zaznajomienia się z materiałami postępowania

WSD wskazuje, iż Obwiniony do Protokołu przesłuchania Obwinionego z dnia 2 kwietnia 2021 r. /k. 404/ złożył wniosek, który sformułował jako „umożliwienie wglądu w akta sprawy i sporządzenie kopii z akt”. Dodatkowo w dniu 7 kwietnia 2021 r. w mailu wystosowanym do Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego zawarł wniosek o „udzielenie informacji co terminu udostępnienia akt celem zapoznania się” (pisownia oryginalna) /k. 407/. Zdaniem WSD wniosek ten nie może zostać potraktowany jako wniosek o końcowe zaznajomienie z materiałami postępowania, o którym mowa w art. 321 § 1 k.p.k., a tylko i wyłącznie jako wniosek z art. 156 k.p.k. o przeglądanie akt sprawy, wykonywanie odpisów czy kserokopii. Z daleko idącej ostrożności wynikającej z faktu charakteru gwarancyjnego art. 321 k.p.k., nawet jeśli by przyjąć że mamy do czynienia właśnie z wnioskiem złożonym w trybie w/wym. artykułu, to WSD wskazuje na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2019 r. (VI KZ 7/19), w którym SN przyjął, że "za bezcelowe i sprzeczne z dyrektywą rozstrzygnięcia sprawy w rozsądnym terminie byłoby zwrócenie sprawy we wskazanym trybie w celu zaznajomienia oskarżonego lub jego obrońcy z materiałami przedmiotowej fazy postępowania karnego", podnosząc iż stosując omawiany przepis chodzi o spowodowanie rzeczywistych trudności, a nie jedynie hipotetycznie możliwych (in abstracto), czyli zawsze odnieść należy oceny w rozpatrywanym przedmiocie, do realiów sprawy podlegającej rozstrzygnięciu przez sąd. Idąc tym tropem, należałoby przyjąć, że czynność zaznajomienia z materiałami śledztwa (dochodzenia) powinna zostać dokonana w sądzie, z zastrzeżeniem jednak, że oskarżony i jego obrońca powinni po zaznajomieniu z materiałami postępowania, a przed terminem rozprawy dysponować niezbędnym czasem na przygotowanie obrony. Brak w postaci niezaznajomienia z aktami sprawy może zostać konwalidowany w postępowaniu sądowym i to bez szkody dla interesów oskarżonego, w tym prawa inicjatywy dowodowej, które może być realizowane także na etapie przygotowania do rozprawy głównej”.

Dlatego też mając na uwadze to stanowisko SN, WSD pismem z dnia 16 maja 2022 r. poinformował ówczesnego obrońcę Obwinionego o możliwości zapoznania się z aktami sprawy w siedzibie WSD /k. 610/.

Ad. 1c - brak poinformowania radcy prawnego o zamknięciu dochodzenia w sprawie

W wykonaniu zarządzenia Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego /k. 423/ pismem z dnia 11 maja 2021 r. Obwiniony został zawiadomiony o zamknięciu dochodzenia w sprawie o sygn. akt GRD 10/2020 /vide potwierdzenie odbioru korespondencji w dniu 1 czerwca 2021 r – k. 444/.

Ad. 1d- brak podjęcia czynności procesowych mających na celu ujawnienie pokrzywdzonych

W przedmiotowej sprawie nie jest tak jak wskazuje Obwiniony, iż nie zostały podjęte czynności procesowe mające na celu ujawnienie pokrzywdzonych w sprawie. Osobą pokrzywdzoną, a więc stroną postępowania stała się osoba zawiadamiająca Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego o podejrzeniu popełnienia deliktów dyscyplinarnych - K. R., która faktycznie zajmowała się sprawami (...) Jedynymi potencjalnie pokrzywdzonymi w sprawie wydają się pozostawać pozostali wspólnicy „rodzinnej spółki” (...), tj. ojciec K. R. - J. R. oraz jej matka B. R., która jednak była tylko i wyłącznie pracownikiem tej Spółki i to przed przeszło 20 laty (dodatkowo poważnie chora). Stąd osobą, która obok K. R. mogłaby wejść do kręgu osób pokrzywdzonych w tej sprawie, nie przesądzając tego ostatecznie na tym etapie (przedwczesnym), wydaje się być J. R., który według zeznań K. R. złożonych w dniu 3 lutego 2021 r. cierpi na „głęboką depresję, której nie chce leczyć” /k. 162 i 165, Tom I/.

Dlatego też w realiach rozpoznawanej sprawy, z uwagi na ustalenie pokrzywdzonej w osobie K. R. i występowania potencjalnie jeszcze tylko jednego pokrzywdzonego w sprawie, podniesione przez Obwinionego uchybienie nie może skutkować przekazaniem sprawy z powrotem do dochodzenia. Wydaje się również, że wobec faktu, iż to K. R. pozostawała w kontakcie, z ramienia Spółki, z Obwinionymi, a osoba J. R. nie przewijała się dotychczas w żadnym z wątków sprawy, wysoce prawdopodobnym pozostaje i to, że ustalenie pełnego kręgu pokrzywdzonych (wraz z osobą J. R.) nie zmieni ustaleń w zakresie rzeczywistego przebiegu zdarzeń, na co wskazuje Obwiniony. Niejako tylko ubocznie WSD zauważa, że to zawiadamiająca K. R. jako jedna bądź nawet jedyna pokrzywdzona w sprawie ma interes faktyczny i prawny w tym, by wskazywać na szerszy aniżeli dotychczas ustalony krąg pokrzywdzonych, w tym np. na swojego ojca, wspólnika firmy - J. R.

Zatem brak powyższy nie stanowi przeszkody w dokonaniu prawidłowych ustaleń faktycznych w

sprawie i może zostać konwalidowany przez sąd (WSD) rozpoznający merytorycznie sprawę. Odnosząc się do drugiej z przesłanek - czy przesłuchanie przez WSD J. R. będzie powodowało znaczne trudności, uznać należy, iż nie większe aniżeli na etapie dochodzenia. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 12 stycznia 2009 roku (SNO 93/08) stwierdził, iż skorzystanie z możliwości procesowej, jaką stwarza ten przepis, wchodzi w grę wówczas, gdy uzupełnienie braków postępowania przez oskarżyciela przyczynić się może do przyspieszenia postępowania.

Ad. 2a - nieprzeprowadzenie czynności dowodowych wnioskowanych przez pokrzywdzoną K. R.

Jak wynika z materiału dowodowego sprawy Zastępca Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego przedsięwziął próby wezwania w charakterze świadków osoby zawnioskowane przez Pokrzywdzoną, tj. E. K. oraz M. K., jednak z uwagi na pandemię COVID-19, ich przesłuchanie stało się znacznie utrudnione, o ile w ogóle na etapie dochodzenia możliwe. Stąd rację należy przyznać Obwinionemu w zakresie, w którym wskazuje, iż osoby te - wbrew wnioskowi Pokrzywdzonej - nie zostały przesłuchane w postępowaniu przed Zastępcą Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego, niemniej nie jest to wystarczające w kontekście przesłanek warunkujących przekazanie sprawy w celu uzupełnienia dochodzenia, o których mowa w art. 344a § 1 k.p.k., a które wskazano na wstępie niniejszego uzasadnienia.

WSD stoi na stanowisku, że w przedmiotowej sprawie konieczność uzupełnienia materiału dowodowego poprzez przesłuchanie świadków zawnioskowanych przez Pokrzywdzoną (ale i Obwinionego) na etapie postępowania przed sądem dyscyplinarnym nie spowoduje większych trudności. W analizowanej sytuacji znajdzie zastosowanie art. 352 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych, zgodnie z którego dyspozycją przewodniczący składu orzekającego po rozważeniu wniosków stron albo sąd z urzędu dopuszcza dowody, a przewodniczący zarządza ich sprowadzenie na rozprawę. Przepis art. 368 § 1 stosuje się odpowiednio. WSD nie dostrzega żadnej różnicy pomiędzy przesłuchaniem zawnioskowanych świadków na etapie dochodzenia a postępowania przed sądem dyscyplinarnym, która miałyby powodować większe trudności w przesłuchaniu tychże przed tym drugim organem. Więcej, jeśli okaże się iż znajdzie konieczność przesłuchania świadków w ramach sądowej inicjatywy dowodowej (z tzw. urzędu) możliwa koncentracja materiału procesowego (przesłuchanie wszystkich świadków w jednym dniu) znacznie przyspieszy postępowanie w sprawie nie powodując jednocześnie przekształcenia rozprawy w dochodzenie. Dlatego też WSD podziela poniżej wskazane stanowisko Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 stycznia 2008 roku, II AKz 45/08, w którym sąd stwierdził *jeżeli sąd dostrzeże istotne braki postępowania przygotowawczego, a ich uzupełnienie, głównie w zakresie dowodów, które nie wymagają poszukiwania, możliwie jest w postępowaniu*

sądowym, niezbędne jest przy podejmowaniu decyzji kierowanie się zdrowym rozsądkiem, mającym na celu realizację zasady zgodnie z którą rozstrzygnięcie sprawy powinno nastąpić w rozsądnym terminie.

Ad. 2b - nieprzeprowadzenie czynności przesłuchania pokrzywdzonych

W tym zakresie aktualne pozostają wskazania i uwagi WSD poczynione w ramach podniesionego przez Obwinionego uchybienia dotyczącego braku podjęcia czynności procesowych mających na celu ujawnienie pokrzywdzonych, albowiem prostą konsekwencją nieujawnienia pokrzywdzonych jest ich nieprzesłuchanie, a zatem vide Ad. 1d.

Ad. 2c - uniemożliwienie obwinionym zainicjowania jakichkolwiek czynności dowodowych

WSD odpowiadając na tak sformułowane uchybienie wobec jego uzasadnienia przez Obwinionego, a będącego zdaniem Obwinionego „konsekwencją pogwałcenia uprawnień procesowych, tj.;

- brak pouczeń o podstawowych uprawnieniach procesowych,
- uniemożliwienie zapoznania się z materiałem dowodowym,
- brak reakcji rzecznika na wnioski Obwinionego w tym zakresie,
- brak poinformowania o zamknięciu dochodzenia,
- uniemożliwienie złożenia jakichkolwiek wniosków dowodowych w sprawie, co miało uniemożliwić Obwinionemu podjęcie obrony materialnej poprzez zainicjowanie czynności dowodowych”

oraz wobec faktu, że podniesione i wymienione powyżej uchybienia nie miały miejsca (vide uwagi WSD poczynione w Ad. 1- Ad. 2), może jedynie wskazać, iż zarzut ten jest całkowicie chybiony. Obwinionemu przysługiwała inicjatywa dowodowa przez cały okres trwania dochodzenia (aż do złożenia wniosku o ukaranie), o czym został pouczony - wbrew wielokrotnym przeciwnym twierdzeniom Obwinionego nie znajdującym jednak odzwierciedlenia w materiale dowodowym sprawy - a z czego tylko i wyłącznie nie skorzystał dobrowolnie.

Ad. 2d - dopuszczenie dowodu z dokumentów zawierających treści objęte tajemnicą zawodową radcy prawnego, pomimo wyraźnego zakazu dowodowego w tym zakresie i jednocześnie przy braku decyzji procesowej o zwolnieniu z w/wym. tajemnicy

WSD podkreśla, iż rodzaj podniesionego zarzutu nie może zostać uznany za brak postępowania w rozumieniu art. 344a k.p.k. Potencjalną analizą kwestii tajemnicy zawodowej WSD może zająć się

na etapie właściwego postępowania jurysdykcyjnego rozważając konieczność przeprowadzenia w tym zakresie niezbędnych czynności procesowych, a nie na etapie rozpoznania wniosku o zwrot sprawy do dochodzenia.

Ad. 2e - dopuszczenie dowodu z przesłuchania w charakterze świadków E. J. oraz K. R. wbrew wyraźnemu zakazowi dowodowemu w tym zakresie i jednocześnie przy braku decyzji procesowej o zwolnieniu z w/wym. tajemnicy

W tym zakresie aktualne pozostaje twierdzenie WSD poczynione w punkcie Ad. 2d powyżej.

Ad. 2f- istotnych braków formalnych wniosku o ukaranie

Zdaniem WSD wskazany przez Obwinionego brak w postaci niewskazania we wniosku o ukaranie innych aniżeli imię i nazwisko danych identyfikujących Obwinionego (wymaganych przez § 24 ust. 1 pkt 1 Uchwały Nr 98/IX/2015 KRRP z dnia 11 września 2015 r.) nie może zostać uznane za istotne i jednocześnie skutkujące zwrotem sprawy w trybie art. 344a k.p.k. Obwiniony nie wskazał w żaden sposób by pominięcie we wniosku o ukaranie jego adresu w jakikolwiek, choćby najmniejszy sposób wpłynęło na naruszenie jego praw, w tym prawa do obrony. Wszelka kierowana do Obwinionego po wniesieniu wniosku o ukaranie korespondencja została przez niego skutecznie doręczona.

Za brak istotny z pewnością nie można również uznać niewskazania we wniosku o ukaranie kart akt sprawy przy wskazywaniu poszczególnych dowodów (§ 24 ust. 5 Uchwały). Jeśli chodzi o odwołanie się Obwinionego do § 24 ust. 6 wskazywanej Uchwały - konieczności pominięcia w odpisach wniosku o ukaranie przeznaczonych takich danych Obwinionego jak: jego wiek czy adres zamieszkania, WSD na tym etapie nie jest w stanie przesądzić czy doszło do takiego naruszenia, albowiem nie dysponuje egzemplarzem (odpisem) wniosku przeznaczonym dla Obwinionego. Nawet jeśli by przyjąć, że taka sytuacja zaistniała to trudno mu uznać, że miałyby ona doprowadzić do uwzględnienia wniosku Obwinionego z art. 344a k.p.k.

Mając na uwadze powyższe, postanowiono jak w sentencji.